

Purpose. To analyse organization of communities as a base method of social work in society and possibilities of his use in the conditions of the incorporated territorial communities in Ukraine.

Results. The features of organization of social work are exposed in the incorporated territorial society in the conditions of reformation of Ukrainian society. The basic going is reflected near understanding of social work in society and methods of social work in her. Certainly, that organization of society is the primary method of social work in society and characteristic basic going near determination of method in labors of foreign researchers. The characteristic base principles of application of method of organization of society and his implementation phases within the limits of territorial society. The necessity of application of method of organization of society is well-proven by specialists on social work on condition of capture by them by professional conceptual knowledge and skills.

Conclusion. Organization of society is the progressive method of social work, what skilled specialist on social work can use in-process in the conditions of territorial society. However, it costs to mark that at application of the marked method it follows to take into account base principles that is distinguished by scientists. However, further research is deserved by the study of features of application of method in the conditions of the incorporated territorial society by a specialist on social work in realities of Ukraine.

Key words: social work; social work is in society; society; territorial society; methods; methods of social work are in society; organization of society; a specialist is on social work.

Одержано редакцією 15.11.2016
Прийнято до публікації 29.11.2016

УДК 502(072)

СОВГІРА Світлана Василівна,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри хімії, екології та методики їх навчання,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ОСВІТУ ДЛЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Висвітлено ключові ідеї сталого (збалансованого) розвитку цивілізації, який можна уявити у вигляді закономірних етапів, що змінюють співіснування людини і природи до тієї межі, поки це співіснування буде можливим. Розглянуто принципи і пріоритети збалансованого розвитку. Обґрунтовано, що сучасну екологічну освіту не можна розглядати у відриві від глобальної концепції сталого розвитку. Доведено, що екологічна освіта еволюціонувала в екологічну освіту для сталого розвитку, з перенесенням свого бачення системи взаємодії «суспільство – особистість – природа» на актуальні аспекти соціально-гуманітарного знання, тим самим посилюючи значущість і збільшуючи увагу до розв'язання глобальних екологічних проблем зі сторони міжнародної громадськості.

Ключові слова: екологічна освіта; розвиток; збалансований розвиток; концепція сталого розвитку; концепція ноосфери; концепція універсального еволюціонізму; теорія біотичної регуляції; екосистема.

Постановка проблеми. Екологічна освіта як освіта для збалансованого розвитку є однією з провідних ланок глобальної освіти, системи міжнародного співробітництва з метою збереження людської цивілізації на планеті. «Екологічна освіта, на думку Д. Маркович, як компонент системи освіти міжнародного напрямку має давати уявлення про те, що сучасна технологія, яка представляє технологічну основу глобалізації, повинна створити передумови для збереження єдиної екологічної системи на Землі і, перш за все, збереження невідновних природних ресурсів, без яких неможливе продовження життя. Така освіта сприятиме

створенню ситуації, при якій економічний розвиток не знаходиться у протиріччі з законами природи. Цей розвиток має давати знання про взаємозв'язок між глобальним характером екологічних проблем, глобалізацією суспільства, універсалізацією науки і заснованій на ній технології, про необхідність і можливість розв'язання екологічних проблем у сучасному суспільстві, яке все більше стає світовим співтовариством» [11, с. 20]. У контексті такого підходу екологічну освіту слід розглядати з погляду потреби поєднання наукових уявлень про людину і гуманізацію її становища в суспільстві як імператив цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Слід звернути увагу, що поняття *sustainable* перекладається з англійської мови як «стійкий». Проте переклад не цілком точний, оскільки змінює вихідний сенс цього поняття. *Sustain* – «втримати», «вистояти», «підтримувати». Отже, стійкий (сталий, збалансований) розвиток – це «підтримуваний» розвиток («самопідтримуваний»). Проблема сталого розвитку в такому контексті велика увага приділена в концепції ноосфери В. Вернадського, концепції універсального еволюціонізму М. Моїсеєва, у теорії біотичної регуляції В. Горшкова, також у роботах В. Боброва, В. Казначєєва, А. Суббетто, А. Урсула, К. Лосєва, Н. Реймерса та ін.

Поняття «розвиток» означає динамічну якісну характеристику будь-якого процесу. Спираючись на роботи С. Глазачова, під розвитком розумітимемо перехід цілісності «...з менш розвиненого стану на більш розвинений без руйнування механізму функціонування в кожному зі станів і при своєчасному вичерпанні можливостей попереднього функціонування» [3, с. 122]. У іншому випадку, відповідно до теорії біотичної регуляції відбудеться катастрофічне відторгнення – механізм позитивного зворотного зв'язку, що руйнує зв'язки в системі, а не підтримує її в стабільному стані. Іншими словами, доцільність як принцип існування природних екосистем є наслідком наявності гомеостатичних регуляторів, що дозволяють констатувати «запас міцності» глобальної екосфери планети. Остання обставина диктує, на наш погляд, цілком певні шляхи взаємодії суспільства і природи.

«Сталый розвиток» можна уявити у вигляді закономірних етапів, що змінюють співіснування людини і природи до тієї межі, поки це співіснування буде можливим. Розвиток може бути розглянуто як виникнення нових «порядків». На шляху до нового порядку система проходить хаос, період зникнення колишньої структури і оформлення нової. Відтак, І. Мазур, виділяє основні етапи сталого розвитку як системи: 1) зародження нового елемента системи; 2) його відокремлення в системі; 3) відчуження в системі і заперечення новим елементом всієї «старої» системи; 4) становлення нової структури, нового порядку, нової гармонії або абсолютизація антагонізму між елементами системи та її повернення до «нульового» стану [10, с. 77].

Отже, збалансований розвиток можна розглядати як спосіб життя світового співтовариства, при якому головним завданням є забезпечення нормальних умов для всього населення планети без утиску інтересів прийдешніх поколінь.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Очевидно, що вирішити завдання «стратегії перехідного періоду» (за М. Моїсеєвим), періоду збалансованого розвитку можливо тільки за допомогою зміни екологічної свідомості та екологічного мислення суспільства в цілому, розвиток яких стає можливим завдяки ефективній екологічній освіті.

Мета статті – розкрити ключові ідеї сталого (збалансованого) розвитку цивілізації, що лягли в основу сучасної екологічної освіти, яка еволюціонувала в екологічну освіту для сталого розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Не можна розглядати сучасну екологічну освіту в відриві від глобальної концепції сталого розвитку. Еволюція екологічної освіти в освіту для збалансованого розвитку відображає зміст нового витка

розвитку міжнародної суспільної свідомості, що спрямований на створення умов для подолання глобальної екологічної кризи.

У рамках концепції сталого розвитку проводяться дослідження з вивчення проблем екологічної освіти (Н. Андрєєва, Т. Анісімова, М. Бауер, А. Бегека, Г. Білявський, Н. Бірюкова, Т. Вайда, Г. Глухова, Н. Грейда, В. Дзюба, М. Дробноход, С. Іващенко, Т. Казначеева, О. Король, В. Крисаченко, С. Либідь, Н. Максимчук, О. Мамешина, О. Мітрясова, Н. Назарова, Н. Негруца, Л. Некос, П. Пономарьова, Г. Пустовіт, М. Реут, В. Сластьонін, С. Сухорукова, Г. Тарасенко, Л. Фенчак, Є. Флешар, М. Швед та ін.). Учені дійшли до висновку, що основною рушійною силою майбутньої екологічної рівноваги має стати екологічна освіта, оскільки тільки по-справжньому грамотне й інтелігентне суспільство здатне вступити в епоху ноосфери і реалізувати режим коеволюції природи і суспільства.

Стратегія збалансованого розвитку стала відома широкій аудиторії після доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє» у 1987 р. Матеріали цієї доповіді покладені в основу головного документа Міжурядової конференції з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. – Порядку денного на XXI століття.

У розділі 36 «Сприяння освіти, інформуванню населення та підготовці кадрів» «Порядку денного на XXI століття» декларується переорієнтація освіти на збалансований розвиток, а саме: «Просвіту, включаючи формальну освіту, підвищення інформованості населення та професійну підготовку, слід визнати як процес, за допомогою якого людина і суспільство можуть в повній мірі розкрити свій потенціал. Просвітництво має вирішальне значення для сприяння сталому розвитку і розширенню можливостей країн у вирішенні питань навколишнього середовища і розвитку. Хоча базова освіта забезпечує основу для будь-якої форми освіти з питань навколишнього середовища і розвитку, останній необхідно визнати важливим складником процесу пізнання. Як формальна, так і неформальна освіта є незамінними чинниками для зміни підходів людей, із тим, щоб вони мали можливість оцінювати і розв'язувати поставлені перед ними проблеми в галузі сталого розвитку. Вони також мають вирішальне значення для забезпечення інформованості з питань екології та етики, формування цінностей і підходів, прищеплення навичок і заохочення поведінки, сумісної зі стійким розвитком і з метою забезпечення ефективної участі населення у процесі прийняття рішень» [13]. Таким чином, поняття «освіта для збалансованого розвитку» запропонована в 1992 р. за підсумками конференції в Ріо-де-Жанейро.

Подальшою віхою в прийнятті ідей збалансованого розвитку в якості цільових орієнтирів для глобалізованого світу стала Декларація тисячоліття ООН (2000), у якій однією з фундаментальних цінностей проголошено дотримання принципу збалансованого розвитку: поваги до природи. В основу охорони і раціонального використання всіх живих організмів і природних ресурсів повинна бути покладена обачність відповідно до постулатів збалансованого розвитку. Тільки так можна зберегти для наших нащадків ті величезні багатства, які даровані природою. Нинішні нестійкі моделі виробництва і споживання повинні бути змінені в інтересах нашого майбутнього добробуту і благополуччя наших нащадків [5].

Принципи і пріоритети збалансованого розвитку розглядаємо як найважливіший складник фундаменту розвитку теорії і практики сучасної екологічної освіти. Згідно з визначенням СЕК ООН бачення даної проблеми орієнтоване на бачення збалансованого розвитку конкретної території (регіональний, локальний принцип) і уявляється в такому сенсі: наше бачення на перспективу – це бачення єдиних цінностей солідарності, рівності й узаємоповаги між людьми, країнами і поколіннями. Збалансований розвиток включає забезпечення економічної життєздатності, справедливості, соціальної згуртованості, охорони навколишнього середовища і сталого управління природними ресурсами з тим,

щоб задовольняти потреби нинішнього покоління, не завдавати шкоди можливостям майбутніх поколінь, задовольняти свої потреби. В. Лось розглядає концепцію сталого розвитку як «нормативістську теорію, яка передбачає регулювання умов життя на основі чотирьох принципів: 1) задоволення основних потреб усіх нині живих людей; 2) рівні стандарти цього задоволення для всього населення Планети; 3) дбайливе, бережливе використання природних ресурсів; 4) збереження можливостей для майбутніх поколінь реалізувати основні потреби» [9, с. 67].

Усі названі принципи рівноцінні, але центральним вважається третій, в основі якого лежить ідея обмеженої здатності природних комплексів до господарських навантажень (*carrying capacity*), що утворює ядро теорії. Ця ідея – предмет теорії біосферної рівноваги – передбачає межу порушення людиною цілісності екосистеми. Переступати його не можна, оскільки в міру накопичення різних надходжень у природне середовище воно поступово втрачає можливість компенсувати понесені втрати. Завдання збалансованого розвитку, таким чином, можна сформулювати як повернення планети в межі відтворювального потенціалу біосфери, допоки деградація середовища проживання не набула незворотного характеру, не настало виснаження природно-ресурсного потенціалу існування людства.

Концепція сталого розвитку в останні десятиліття стабільно є предметом обговорення світової спільноти в питаннях, що пов'язані з розв'язанням глобальних екологічних проблем. У даний час концепція сталого розвитку викликає безліч дискусій учених, які стосуються, як правило, реальних можливостей її впровадження в життя. Цей скепсис базується, перш за все, на реальних можливостях обмеження економічного зростання розвинених країн, який заснований на ідеології споживання. Йоханнесбурзький саміт зі сталого розвитку (2002) показав, що світові економічні гіганти (насамперед, США і Китай) не поспішають екологізувати свої виробничі цикли, оскільки це відчутно приведе до втрати економічного і політичного впливу на світовій арені. У зв'язку зі сказаним вище постають закономірні запитання: «Чи не є утопічною теорія збалансованого розвитку?»; «Чи можливо взагалі людству екологізувати економіку й існувати в гармонії з природою?»; «Чи можливо суттєво знизити темпи споживання людиною товарів і послуг?»; «Як зберегти природні ресурси й одночасно розв'язати глобальні проблеми голоду і злиднів у слаборозвинених країнах?». Відповіді на ці питання нині шукає світова наукова громадськість, оскільки від них залежить сам факт існування людської цивілізації в майбутньому.

Зі сказаного випливає, що розв'язання екологічних проблем є неможливим ізольовано без розв'язання комплексу соціально-економічних і політичних проблем. Як зазначає Н. Власюк, «зростання системності, взаємовпливу і взаємозумовленості всіх сфер суспільного життя виявило таку закономірність: стійкість соціально-економічного розвитку залежить від рівня розвитку науки й освіти. Соціально-економічна стійкість розвитку країни може бути забезпечена тільки за умови збереження (і вдосконалення) технологічного потенціалу економіки, науки, освіти, реалізації моральних принципів, якщо відносини більшості членів суспільства стануть більш цивілізованими» [2, с. 138].

У 2005 р. Європейська економічна комісія ООН прийняла стратегію в галузі освіти в інтересах збалансованого розвитку і визначила завдання, що необхідні для її реалізації: забезпечення того, щоб механізм політики, нормативно-правова база і організаційні основи стали опорою для освіти для збалансованого розвитку; сприяння збалансованому розвитку за посередництвом формальної й неформальної освіти і навчання; освоєння педагогами знань, що дозволяють включати питання збалансованого розвитку в предмети, що ними викладаються; забезпечення доступності навчальних засобів і навчально-методичних посібників з освіти для збалансованого розвитку; сприяння науковим дослідженням у галузі освіти для збалансованого розвитку і розвитку освіти для збалансованого розвитку; зміцнення співпраці в галузі освіти для збалансованого розвитку на всіх рівнях у межах регіону ЄЕК ООН» [14].

Очевидно, що «освіта для збалансованого розвитку», виходячи з наведеного вище його змісту, набагато ширше власне «екологічної освіти», оскільки вона включає в себе закономірності не тільки природничих наук, а й соціально-гуманітарні знання. У Стратегії ЄЕК ООН дано таке бачення проблеми співвідношення екологічної освіти і освіти для збалансованого розвитку: «освіта для сталого розвитку все ще продовжує формуватися як велика і всеохоплююча концепція, охоплює пов'язані між собою екологічні, економічні й соціальні проблеми. Вона розширює концепцію екологічної освіти, яка все більшою мірою орієнтується на широке коло питань розвитку освіти для сталого розвитку й охоплює різні елементи освіти з проблем розвитку та елементи інших тематичних форм освіти» [1].

57-я сесія Генеральної Асамблеї ООН, виконуючи положення «Порядку 21», оголосила десятиліття 2005–2014 рр. Декадою освіти для сталого розвитку. Провідною організацією з проведення Декади є ЮНЕСКО. Декада стартувала 1 січня 2005 року і фінішувала 31 грудня 2014 р.

Аналізуючи задеклароване вище, слід зазначити смисловий акцент, що орієнтований на важливість екологізації всіх рівнів і напрямів освіти. У зв'язку з цим слід вивчити ряд проблем, що пов'язані з виробленням змісту і принципів екологічної освіти для збалансованого розвитку, розглядаючи його в аспекті нової екосистемної методології освіти. Під останньою розуміємо новий спосіб мислення, екологічний підхід як нову епістемологію, як екодидактику, що заснована на системному принципі пізнання з урахуванням закономірностей функціонування екосистем – «екосистемна пізнавальна модель» (А. Ліберов) [8, с. 61]. Не можна не відзначити особливу важливість психологічних досліджень екологічної свідомості й мислення, що пов'язані з розробленням альтернативних гносеологічних моделей вивчення світу природи [12, с. 64].

Однак, уважаємо, що в цілому не змінилися основні цілі й принципи, які властиві як для екологічної освіти, так і екологічної освіти для збалансованого розвитку, а саме: орієнтування на формування екологічної культури особистості через морально-духовне перетворення, через зміну екологічної свідомості й способу екологічного мислення, а отже, і через удосконалення екологічної поведінки й екологічної діяльності. Іншими словами, метою екологічної освіти для збалансованого розвитку в даний час є формування екологічної компетентності особистості як здатності й готовності до екологічної діяльності, що заснована на принципах екологічної культури в інтересах суспільства і самої себе. Під екологічною діяльністю розуміємо всі види і форми діяльності людини, що пов'язані з раціональним розв'язанням екологічних проблем, екологізації економіки та всієї соціальної діяльності. Перш за все, екологічна діяльність передбачає «матеріальну діяльність людей зі збереження й поліпшення навколишнього середовища, а також духовну діяльність, що пов'язана з розвитком екологічної культури особистості, розвитком її екологічної свідомості» [7, с. 6].

За останні кілька десятиліть відбулася зміна цілей екологічної освіти, перш за все, у напрямі розвитку її особистісно-діяльнісного компонента, а саме: від природоохоронної освіти, формування екологічної відповідальності особистості до формування здатності учня «... самостійно переносити і комплексно застосовувати загальнонавчальні вміння й предметні знання для проектування та організації екологічно безпечної життєдіяльності (дій, поведінки) у навчальних (модельних) соціально проблемних екологічних ситуаціях в інтересах сталого розвитку, здоров'я людини і безпеки життя» [6, с. 5].

Не викликає сумнівів практикоорієнтованість нових цілей, їх спрямованість на формування вміння розв'язувати проблеми, планувати свою діяльність у малопередбачуваних, швидко мінливих умовах. Зміна цілей екологічної освіти продиктована об'єктивною зміною парадигм освіти, що знайшло своє відображення у прийнятті Україною в 2005 р. міжнародних зобов'язань про входження в європейський освітній простір і час підписання Європейської стратегії «Освіта в інтересах сталого розвитку». Згідно з цим документом його сторони «... зобов'язуються орієнтуватися на історично неминучу зміну

цілей освіти. Як стратегічна мета декларується зміна освітньої парадигми – перехід від передачі знань і навичок, що необхідні для життя в сучасному глобалізованому суспільстві, до випереджальної моделі освіти. Нова соціальна функція такої освіти – формувати в молодого покоління готовність діяти і жити в малопередбачуваному майбутньому світі, у швидко мінливих екологічних і соціально-економічних умовах» [6, с. 3].

Результатом Конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20» (2015 р.) стало затвердження Підсумкового документу Конференції «Майбутнє, якого ми бажаємо», який серед іншого поклав початок роботі з формулювання комплексу цілей сталого розвитку і розроблення програми дій у галузі сталого розвитку на період після 2015 р.

Висновок та перспективи подальших розвідок. Отже, можна констатувати той факт, що екологічна освіта еволюціонувала в екологічну освіту для сталого розвитку, перенесла своє бачення системи взаємодії «суспільство – особистість – природа» на актуальні аспекти соціально-гуманітарного знання, тим самим посилила значущість і збільшила увагу до розв'язання глобальних екологічних проблем зі сторони міжнародної громадськості.

Подальші дослідження вбачаємо в розкритті змісту і сутності сучасної екологічної освіти на основі використання ідей сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Бодалев А. А. О смысле жизни человека, его акме и других образованиях и их взаимосвязи / А. А. Бодалев // Акмеология. – 2004. – № 1. – С. 15–17.
2. Власюк Н. Н. Концепция устойчивого развития в контексте идей безопасности / Н. Н. Власюк // Философия образования. – 2006. – № 1. – С. 135–138.
3. Глазачев С. Н. Пределы устойчивого развития // О необходимых чертах цивилизации будущего / Научное издание по материалам Международного форума, посвященного 90-летию со дня рождения Н. Н. Моисеева / под ред. А. Т. Никитина, С. А. Степанова. – Москва : МНЭПУ, 2008. – С. 23–27.
4. Гришаева Ю. М. Концепция формирования эколого-профессиональной компетентности студентов гуманитарного вуза : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Юлия Михайловна Гришаева. – Москва, 2014. – 374 с.
5. Декларация тысячелетия ООН [Электронный ресурс]. – 2000. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
6. Захлебный А. Н. Экологическая компетенция – новый планируемый результат экологического образования / А. Н. Захлебный, Е. Н. Дзятковская // Экологическое образование. – 2007. – № 3. – С. 3–5.
7. Кашлев С. С. Интерактивные методы эколого-педагогической деятельности / С. С. Кашлев. – Москва : Горизонт, 2004. – 224 с.
8. Либеров А. Ю. Экодидактика : экосистемная методология проектирования обучения : Практико-ориентированная монография / А. Ю. Либеров. – Москва : Институт экономических стратегий, 2007. – 108 с.
9. Лось В. А. Экология : учеб. для вузов / В. А. Лось. – Москва : Экзамен, 2006. – 478 с.
10. Мазур И. И. Путь к экологической культуре / И. И. Мазур, О. Н. Козлова, С. Н. Глазачев. – Москва : Горизонт, 2001. – 194 с.
11. Маркович Д. Ж. Глобализация и экологическое образование / Д. Ж. Маркович // Социологические исследования. – 2001. – № 1. – С. 20–21.
12. Панов В. И. Концепция устойчивого развития : мышление, сознание, образование / В. И. Панов // Вестник Международной Академии Наук (Русская секция) : материалы международной конференции «Экология, технологии, культура в современном мире: проблемы их решения», 2010. – С. 64–65.
13. Пистунова Л. Е. Формирование экологической компетентности студентов вуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Л. Е. Пистунова. – Кемерово, 2006. – 22 с.
14. Стратегия ЕЭК ООН для образования в интересах УР [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://auu.kma.mk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=126&lang=uk

References

1. Bodalev, A. A. (2004). About the meaning of human life, its acme and other formations and their interrelations. *Akmeologiya (Acmeology)*, 1, 15–17 (in Russ.)
2. Vlasyuk, N. N. (2006) The concept of sustainable development in the context of security ideas. *Philosophy of Education (Philosophy of Education)*, 1, 135–138 (in Russ.)
3. Glazachev, S. N. (2008). *Limits of sustainable development*. Moscow: MNEPU. On the necessary features of the civilization of the future. Scientific publication on the materials of the International Forum, dedicated to the 90th anniversary of the birth of N.N. Moiseev (in Russ.)

4. Grishaeva, Yu. M. (2014). *The concept of the formation of ecological and professional competence of students of a liberal arts university*. Moscow (in Russ.)
5. *United Nations Millennium Declaration*. Retrieved from http://www.un.org/en/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml (in Russ.)
6. Zakhlebnyi, A. N., & Dzyatkovskaya, E. N. (2007). Ecological competence – a new planned result of environmental education. *Ekologicheskoye obrazovaniye (Ecological education)*, 3, 3–5 (in Russ.)
7. Kashlev, S. S. (2004). *Interactive methods of ecological and pedagogical activity*. Moscow: Horizont (in Russ.)
8. Liberov, A. Yu. (2007). *Ecodidactics: Ecosystem Methodology for Designing Learning*. Moscow: Institute of Economic Strategies (in Russ.)
9. Los, A. A. (2006). *Ecology*. Moscow: Exam (in Russ.)
10. Mazur, I. I., Kozlova, O. N., & Glazachev, S. N. (2001). *Way to the ecological culture*. Moscow: Horizont (in Russ.)
11. Markovich, D. Zh. (2001). Globalization and ecological education. *Soztyolohycheskye yssledovaniya (Sociological research)*, 1, 20 Путь к экологической культуре 21 (in Russ.)
12. Panov, V. I. (2010). *The concept of sustainable development: thinking, consciousness, education* (Russian section). Bulletin of the International Academy of Sciences. Proceedings of the international conference «Ecology, technology, culture in the modern world: problems Solutions» (in Russ.)
13. Pistunova, L. Ye. (2006). *Formation of ecological competence of students of the university: the author's abstract*. Kemerovo (in Russ.)
14. *UNECE Strategy for Education for SD*. Retrieved from http://auu.kma.mk.ua/index.php? Option = com_content & view = article & id = 126 & lang = uk

Abstract. Sovgira S. V. Evolution of environmental education in the education for sustainable development.

Introduction. *The article highlights the key ideas of sustainable (balanced) development of civilization. «Sustainable development» can be represented as regular stages, altering the coexistence of man and nature to the point until this coexistence is possible. Therefore, sustainable development can be seen as a way of life of the world community, in which the main objective is to ensure normal conditions for the world's population without infringing on the interests of future generations.*

Purpose – *to reveal key ideas of sustainable (balanced) development of civilization, which formed the basis of modern ecological education that evolved in environmental education for sustainable development.*

Methods: *theoretical – analysis of scientific sources of research problems, allowing us to identify and reveal the purpose of the study, to clarify the nature of certain concepts.*

Results. *The evolution of environmental education to education for sustainable development reflects the content of a new round of international public awareness aimed at creating conditions for overcoming the global environmental crisis.*

The principles and priorities of sustainable development see as the most important component of the foundation of the theory and practice of modern environmental education. According to the definition of UNECE vision of the problem-oriented vision of balanced development of particular areas (regional, local principle) and seems in this sense, our vision for the future - a vision of the common values of solidarity, equality and mutual respect between people, countries and generations. Sustainable development includes ensuring economic vitality, justice, social cohesion, environmental protection and sustainable management of natural resources in order to meet the needs of the present generation without harming the ability of future generations to meet their needs.

Obviously, education for sustainable development is much broader proper environmental education because it includes not only the laws of science, but also social and humanitarian knowledge. The Strategy UNECE given a vision of the relationship between environmental education and education for sustainable development, education for sustainable development still continues to emerge as a large and comprehensive concept, encompassing interrelated environmental, economic and social problems. It extends the concept of environmental education, which is increasingly focused on wide range of issues of education for sustainable development and education encompasses various elements of development issues and thematic elements of other forms of education

Originality *is justification sustainable development as a way of life of the world community, in which the main objective is to ensure normal conditions for the world's population without infringing on the interests of future generations, discovering its principles and priorities; proof that the evolution of environmental education to education for sustainable development reflects the content of a new round of international public awareness aimed at creating conditions for overcoming the global environmental crisis.*

Conclusions. *So, we can establish the fact that environmental education has evolved in environmental education for sustainable development, extending its vision system of cooperation «society – the person – nature» on the relevant aspects of social and humanitarian knowledge, thereby enhancing value and increasing attention to solving global environmental problems from the international community.*

Key words: *ecological education; development; balanced development; conception of steady development; conception of noosphere; conception of universal evolutionism; theory of the biotic adjusting; ecosystem.*

*Одержано редакцією 16.11.2016
Прийнято до публікації 30.11.2016*

УДК 377.5-055.2:316(73)

TERENKO Olena Oleksiyivna,
candidate of pedagogical sciences,
senior teacher, Sumy state teachers' training
university named after A. S. Makarenko, Ukraine

KLOCHKO Larisa Ivanivna,
candidate of philological sciences,
associate professor, Sumy state teachers' training
university named after A. S. Makarenko, Ukraine

SOCIAL FACTORS OF WOMEN'S EDUCATION DEVELOPMENT IN THE SECOND HALF OF THE XXTH CENTURY

Анотація. *Виокремлено законодавчі основи перегляду соціальних прав жінок і підвищення рівня фінансування жіночої освіти. Схарактеризовано основні напрями діяльності Національної ради з питань дослідження робочої сили та комісії з вивчення людських ресурсів. Здійснено аналіз результатів дослідження, що проводилося Національною асоціацією жінок-деканів. Окреслено особливості діяльності комісії Організації Філіпс, що займалася дослідженням освіти жінок і комісії, що організована Дж. Кенеді, яка займалася дослідженням статусу жінок.*

Key words: *жіноча освіта; жіночий коледж; Національна Кадрова Рада; Комісія з людських ресурсів; Організація Філіпс; Національна асоціація жінок-деканів; Закон про громадянські права; Закон про вищу освіту.*

Introduction. Modern understanding of Pedagogics, as a system of interrelated pedagogical influence and influence in the borders of subjective relations of pedagogical process and socialization of personality, demands revision of definition “teaching” taking into account gender approach, that harmonizes gender relations on the basis of egalitarian principle as the principle of equal laws and opportunities. Nowadays modern educational field is not enough structured according to the directions, for this reason spreading of gender knowledge that began in Ukraine is not fulfilled on equal footing, and its efficacy in most cases depends on efforts of certain specialists. System of gender education should be formed not only due to creation of certain courses on gender problematics in educational standards of higher educational establishments, but also due to inclusion of gender methodology in humanitarian disciplines. Gender approach must disclose and analyze differences in male and female education, gender misbalance in the system of education. For this reason, gender studies should be integrated in the system of Ukrainian higher education due to development of gender-balanced curriculum with the help of inclusion new knowledge on women in traditional social disciplines that demands changes in ideology of higher education in the country.